

BALLERUP
KOMMUNE

DISTRIKT HEDEGÅRDEN

Pædagogisk læreplan

Udarbejdet 2020

DAGTILBUD

Forord	3
1 Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan.....	4
2 Hvem er vi?.....	5
2.1 Pædagogiske principper	6
3 Pædagogisk grundlag	7
3.1 Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg Læring og Børnefællesskaber	8
Børnesyn.....	8
Dannelse og børneperspektiver	10
Leg	11
Læring og læringsmiljø	13
Børnefællesskaber.....	14
3.2 Samarbejde med forældre om børns læring.....	16
3.3 Børn i udsatte positioner.....	17
3.4 Sammenhæng til børnehaveklassen	19
3.5 Inddragelse af lokalsamfundet.....	21
3.6 Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	22
4 De seks læreplanstemaer	23
4.1 Alsidig personlig udvikling	23
4.2 Social udvikling	25
4.3 Kommunikation og sprog	27
4.4 Krop, sanser og bevægelse.....	28
4.5 Natur, udeliv og science	29
4.6 Kultur, æstetik og fællesskab	30
5 Evalueringskultur	31

Forord

I udarbejdelse af denne læreplan har en tovholdergruppe, bestående af medarbejderrepræsentanter samt pædagogiske ledere fra alle distriktets børnehuse, lagt en ihærdig og imponerende indsats.

Tovholdergruppen blev etableret i marts 2019, og gruppens ambition har i hele perioden frem mod den endelige læreplan været at gennemføre en proces, som i høj grad gav alle medarbejdere i distriktet mulighed for involvering og fælles refleksion. Gruppen har påtaget sig et stort ansvar; de har lavet oplæg for kollegaer, drevet kreative processer som Fishbowl, omvendt-tænkning mv. og indsamlet dokumentation for refleksioner og pointer. Sidst men ikke mindst har tovholdergruppen arbejdet ihærdigt på at få udarbejdet det endelige produkt; den nye styrkede læreplan.

I juni 2020 blev den kommunale dagpleje og distrikt Hedegården som følge af en politisk beslutning, sammenlagt. Af den grund har der ikke været mulighed for, at dagplejen har været involveret i udarbejdelse af læreplanen på samme vis som det øvrige personale.

Vi vil i foråret 2021 tilrettelægge en proces for dagplejerne, som giver mulighed for nogle af de samme refleksionsprocesser, som ligger bag dette materiale. Herudover vil de, i lighed med det øvrige personale, være en vigtig del af implementeringen og det fortsatte arbejde.

Også distriktsbestyrelsen samt dagplejens bestyrelse har været involveret i udarbejdelsen af dele af læreplanen.

I læreplanen beskrives det fælles pædagogiske grundlag, som består af en række centrale elementer, som er kendetegnende for den tilgang og forståelse, hvormed der arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Herudover beskrives distriktets pædagogiske principper med udgangspunkt i Ballerup Kommunes vision for fremtidens dagtilbud og Børne- og ungestrategien, ligesom der med udgangspunkt i de nationale mål for de 6 læreplanstemaer beskrives, hvilke metoder vi arbejder med for at opfylde de fastsatte mål.

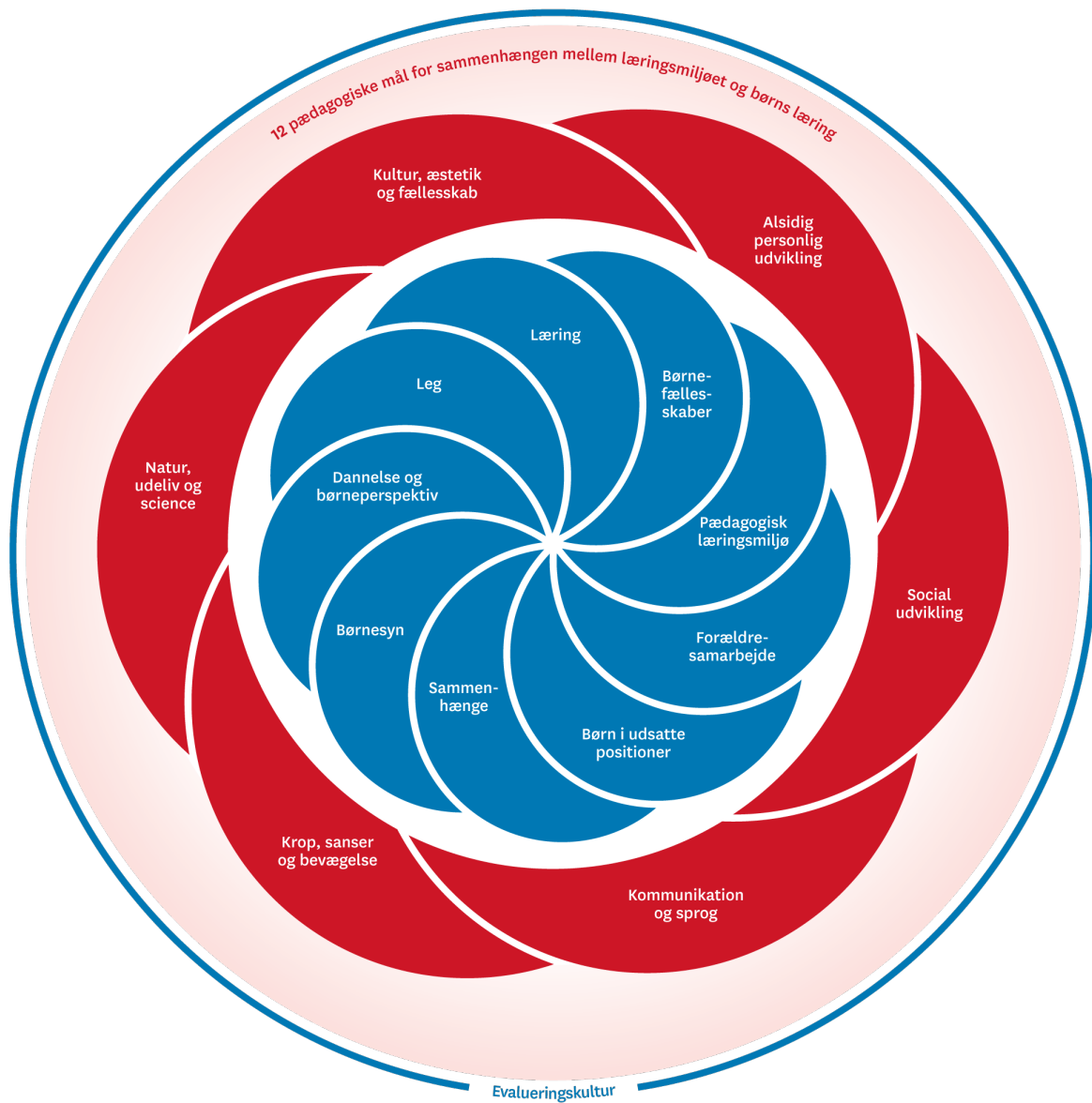
Læreplanen skal tjene som informationskilde til kommune, forældre og øvrige interessenter og er samtidig et vigtigt arbejds- og refleksionsværktøj for personalet.

Vi ønsker, at den pædagogiske læreplan vil blive et godt redskab, der i det daglige vil medvirke til fortsat udvikling af pædagogikken i distriktets børnehuse og dagplejen.

På distriktets vegne

Anette Lykke
Distriktsleder

1 Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

2 Hvem er vi?

Distrikt Hedegården består af 4 afdelinger med børn i 0-5-årsalderen samt den kommunale dagpleje

Børnehuset Birkegården
Børnehuset Globen
Børnehuset Regnbuen
Indslusningsgruppen Sesam

I distriktets børnehuse er der børn fra 0-6 år. Børnetallet kan variere i perioder for at sikre, at der kan tilbyde plads til de børn, som bor i distriktet.

Indslusningsgruppen Sesam er et tilbud til flygtninge- og indvandrerfamilier som har brug for en særlig indsat i en periode. Pladser i Sesam tildeles via visitation.

Vores læreplan afspejler ét pædagogisk grundlag, ét sæt pædagogiske principper og én læringsforståelse, - vi har de samme mål for alle børn uanset alder og eventuelle særlige behov og uanset hvilket børnehus i distriktet, barnet er i, eller om det går i dagpleje.

Med fælles pædagogisk grundlag, pædagogiske principper og læringsforståelse vil opgaven i børnehuse og dagplejen til stadighed være at tage udgangspunkt i det enkelte barns behov og den pågældende børnegruppe, når den pædagogiske praksis tilrettelægges.

Det betyder, at hverdagen, til trods for at vi har fælles metodeanvendelse, stadig kan forløbe meget forskellig fra børnehus til børnehus samt i dagplejen

Personalet i distriktet

Distriktets personalegruppe består af både uddannede pædagoger, pædagogiske assistenter, pædagogmedhjælpere, dagplejere samt to køkkenfaglige medarbejdere, som laver mad til vuggestuebørnene i distriktet, og tre køkkenassistenter, der varetager frokostordningen for børnehavebørn.

Vi er i alt ca. 90 fastansatte og et skiftende antal vikarer, der træder til ved sygdom, ferie o.l.

Det ledelsesmæssige ansvar varetages af distriktslederen i samarbejde med de syv pædagogiske ledere, som sammen udgør ledelsesteamet for distrikt Hedegården.

2.1 Pædagogiske principper

I distrikt Hedegården har vi i anden sammenhæng udarbejdet en række pædagogiske principper. Vi oplever, at de understøtter læreplanen og vores daglige arbejde, og har derfor valgt at tilføje dem til dette materiale.

- At det pædagogiske arbejde tilrettelægges med udgangspunkt i vidensbaserede didaktiske funderede refleksioner.
- At det pædagogiske personale lægger fokus på det enkelte barns optimale læring, trivsel, udvikling og dannelse for dermed at skabe lige muligheder for livsduelighed og deltagelse.
- At det pædagogiske personales virke baserer sig på en bevidst nærværende og empatisk tilgang til børn og forældre.
- At personalet i deres pædagogiske praksis tager ansvar for at udvikle og understøtte inkluderende, differentierede og forpligtende børnefællesskaber.
- At det enkelte barn gives mulighed for både at bidrage og modtage i et inkluderende fællesskab.
- At personalet tilbyder en bred og nuanceret vifte af muligheder, som sikrer at barnet kan skabe erfaringer, handlekompetencer, identitet, viden og dannelse.
- At personalet har fokus på dokumentation og faglig dialog i det daglige samarbejdet med forældrene, således at forældrene sikres kendskab til, hvordan der arbejdes med deres barn.
- At det pædagogiske personale har ansvar for at skabe og understøtte positive og inkluderende relationer såvel på tværs af børnegruppen som til forældre og børn.
- At personalet er bevidste om deres rolle som forbillede samt om deres opdragende og udviklende opgave i det daglige samvær med børnene.
- At personalet har en anerkendende tilgang til hinanden, til barnet og dets omgivelser.
- At personalet har fokus på børnenes læringskompetencer, udvikling og dannelse, bl.a. gennem inddragelse i demokratiske processer.

3 Pædagogisk grundlag

"Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag."

"Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark."

De centrale elementer er:

- Børnesyn. Det at være barn har værdi i sig selv.
- Dannelse og børneperspektiv. Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- Leg. Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- Læring. Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- Børnefællesskaber. Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- Pædagogisk læringsmiljø. Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- Forældresamarbejde. Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- Børn i udsatte positioner. Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- Sammenhæng til børnehaveklassen. Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.

Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.

Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.

3.1 Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg Læring og Børnefællesskaber

Børnesyn

I Ballerup kommune er børne- og unge strategien; "Fællesskab for alle – alle i fællesskab" baseret på et systemisk og anerkendende børne- og ungesyn:

"Alle børn og unge skal opfatte sig selv som betydningsfulde deltagere i inkluderende fællesskaber, hvor individuelle forskelle opfattes som en styrke".

At omsætte og leve op til det systemiske børnesyn er en konstant udviklingsproces. Det kræver, at vi løbende drøfter, hvad børnesynet betyder for vores praksis og har indbyrdes drøftelser og refleksioner over udfordringer og muligheder.

Hvordan kommer børnesynet til udtryk og bliver omsat til praksis i vores hverdag?

- Når vi har fokus på og tager ansvar for muligheder og barrierer, der henholdsvis hæmmer og fremmer børns deltagelse i fællesskaber.
- Når vi ved, at alle børn har noget at byde på.
- Når vi tager udgangspunkt i børns forskellige perspektiv.
- Når vi bevidst inddrager barnets stemme og sikrer mulighed for medinddragelse og medbestemmelse.

Praksiseksempel

I middagsstunden er der rutine for, at alle børn skal være på legepladsen i to timer.

Ida på tre år vil ikke ud og siger det til en voksen. Den voksne spørger, hvad hun vil lave, og hun fortæller, at hun bare vil være inde. Dette siger pædagogen ja til. Inden længe er Ida faldet i søvn.

- Når vi har fokus på børnenes styrker og kompetencer og skaber mulighed for, at de er bidragende og betydningsfulde i fællesskabet.
- Når vi tager ansvar for vores positionering så vi på forskellig vis kan støtte børn i deres plads i fællesskabet, – vi går henholdsvis foran, bagved og ved siden af.
- Når vi er bevidste om det narrativ, vi skaber og løbende udvikler omkring barn og familie, og er garant for den gode tone.

Praksiseksempel

Ifølge pædagogerne på grøn stue er fortællingen, at Ali aldrig vil med på tur. Han gemmer sig og bliver frustreret. Derfor har man ladet ham blive hjemme. Ved en tilfældighed får pædagogerne at vide, at Ali altid bliver forberedt grundigt der hjemme. Da pædagogerne begynder at forberede ham på de ture de skal, går Ali glædeligt med.

- Når vi har fokus på, at læringsmiljøet er hele dagen og arbejder kontinuerligt og målrettet på, at skabe kvalitet i dagens rutiner.
- Når vi har blik for de små detaljer, der gør en forskel, og er med til at sikre børns deltagelsesmuligheder.

Praksiseksempel

En voksen træder ind på børnetoilettet, og det syn der møder hende er, en dreng der sidder nøgen, alt hans tøj er spredt ud over gulvet, og alt toiletpapiret er revet af rullen og spredt overalt. Den voksnes første tanker er: "Hvad sker der her ... det er ikke i orden" Hun når dog at tage sig selv i at give en irettesættelse og spørger drengen. "Har du ventet længe?" Han siger: "Ja, I hører ikke, når man kalder"

Praksiseksempel

En stue har fået nogle penge til at købe legetøj og indrette stuen. Under en samling fortæller de voksne børnegruppen om muligheden for at få nyt legetøj. Først er der en snak, om hvad der er sjovt at lege med, og hvad de forskellige godt kunne tænke sig. Efterfølgende deles der legetøj kataloger ud, og børnene bliver mere konkrete i deres ønsker.

Praksiseksempel

Et vuggestue barn går og skubber til nogle stole og ser vred ud. De voksnes kendskab til barnet gør, at de tilbyder barnet at komme på besøg på en anden stue og lege med hans bedste venner, som han savner.

Dannelse og børneperspektiver

Arbejdet med dannelse og børneperspektiv kræver en refleksiv praksis. Børn vokser af at kunne, gøre og turde. Hvem er barnet i forhold til den omgivende kontekst, hvad adskiller mig og hvordan forholder jeg mig til mine omgivelser. Fx min gruppe, mit fællesskab, min familie, samfundet osv. Er jeg i stand til at afgøre og udtrykke egne ønsker, meninger og behov. Børn dannes gennem egen deltagelse inden for mange forskellige rammer og arenaer. Gennem deltagelse og medbestemmelse dannes aktive samfundsborgere. Nysgerrighed på barnets perspektiv giver barnet egne aktive erfaringer med omverdenen, hvilket giver grundlag for demokratisk dannelse. Hverdagsnormer og værdier er grundlaget for barnets dannelse.

Hvordan tager det pædagogiske læringsmiljø udgangspunkt i demokratiske værdier og normer, der fremmer børnenes perspektiv og dannelse?

Vi har fokus på, hvor og hvordan børnene kan bidrage med egne perspektiver eller deres aktive deltagelse. Da alle børn har forskellige erfaringer med egen deltagelse, bliver det nødvendigt for læringsmiljøet at kunne differentiere, være nysgerrigt og kunne få øje på netop det enkelte barns potentiale. Barnet har erfaringer fra andre arenaer, som til tider kan være meget forskellige fra dagtilbuddet. Netop derfor er det vigtigt at være undersøgende og inddragende for dermed at anerkende barnets perspektiver. Læringsmiljøet skal inddrage mange forskellige former for erfaringer, lige fra de rutine- og hverdagsprægede, til praktiske færdigheder, samfundsmæssige strukturer samt kulturelle såsom litteratur, kunst og teater. Gennem disse erfaringer og inddragelse af barnets perspektiver samt deltagelse sker dannelsen.

Det lykkes:

- Når vi tilrettelægger hverdagsrutiner med mulighed for, at alle børn kan deltage selvstændigt ud fra eget perspektiv.
- Når vi er gode til at understøtte barnets eget udtryk, udvide og anerkende det.
- Når vi bidrager til barnets erfaringsverden på mange forskellige måder.

Praksiseksempel

Abdul deltager i et tema arbejde om eventyr sammen med sine venner i børnehaven. Abduls gruppe arbejder med Guldlok og de tre bjørne. Abdul kender ikke eventyret og mange af ordene, der er i historien. Han har i starten ikke lyst til at være med. Han syntes kun det er sjovt, når de kommer til at snakke om den store bjørn og siger høje brøl ligesom den.

Og Abdul vil gerne være med da de voksne foreslår at de skal lave alle bjørnene i papmaché og derefter se levende bjørne i Zoologisk Have.

- Når vi tilrettelægger et læringsmiljø, der viser barnet adgange til andre og nye arenaer i livet.
- Når vi er demokratiske rolle modeller i vores daglige samtaler og samvær.
- Når vi som rollemodeller og gennem læringsmiljøet viser børnene, at vi alle har værdi.
- Når vi gennem samtaler og aktiviteter viser børnene nysgerrighed på forskellige perspektiver og meninger.

Praksiseksempel

En børnegruppe arbejder med musik og instrumenter. De undersøger hvilke lyde der kan komme ud af forskellige instrumenter, og hvordan de kan lave melodier. De synger sange og laver deres egne instrumenter, der skal bruges til en koncert, de gerne vil lave for deres forældre. De tager derfor til en koncert med et rigtigt orkester, så de kan se, hvad man skal gøre, hvordan man sidder, hvad det koster osv.

- Når vi giver børnene adgang til forskellige kunstneriske og musiske udtryk,
- Når vi giver børnene en begyndende forståelse af samfundets struktur og funktion,
- Når vi samarbejder med og inddrager forældrene i vores overvejelser.

Praksiseksempel

En børnehave gruppe arbejder med "Teater". De læser om teater, besøger et teater, hvor de taler med skuespillerne og ser kulisserne og bag scenen, de taler om, at det at være skuespiller er et arbejde. De laver deres egen teaterforestilling, producerer biletter osv. Undervejs har pædagogerne løbende samtaler med børnene om teaterforestillingen, om deres oplevelse og deres mening, ligesom børnene selv vælger roller og opgaver i produktionen af deres egen forestilling.

Praksiseksempel

En børnegruppe skal arbejde med at lave malerier. De starter med at besøge en kunstner, som maler et billede, mens de kigger på. Derefter tager børnegruppen på museum, hvor de ser malerier og eksempler på, hvordan de er malede, hvordan er farverne brugt, er det lavet med store eller små pensler osv. Børnene øver sig samtidig i at tegne et emne, de selv har valgt, og ender med at male det på et lærred.

Praksiseksempel

En børnegruppe arbejder med begrebet "arbejde". Hvad er arbejde, hvilket arbejde har medlemmerne i min familie. De tager ud og ser på forskellige former for arbejde. De leger forskellige job, de får løn. Hvad vil jeg selv gerne arbejde med, når jeg bliver voksen. Hvad skal jeg kunne osv. Hvad betyder det at få løn?

Leg

I distrikt Hedegården forstås leg som en frivillig handling, der for det enkelte barn skaber mening. Barnet har indflydelse og er deltagende. Leg kan ikke forekomme under tvang. Vi anerkender, at legen har værdi i sig selv. Man leger for at lege. Legen er barnets dominerende virksomhed og kræver viden og kompetencer.

Vi vægter leg i mange former, den børneinitierede, den vokseninitierede, den rammesatte leg, leg - alene, parallelt og i mindre og større grupper. Læringsmiljøerne i vores børnehuse og dagplejen understøtter legen på alle tider af dagen. Legen har betydning for barnets trivsel, dannelse, udvikling og læring. Det at have forskellige roller og positioner, det at forhandle og det at opleve at have en betydning for fællesskabet bidrager til barnets sociale, personlige og sproglige udvikling.

Legen giver os voksne et værdifuldt indblik i børnenes liv, deres erfaringer og kompetencer, og dermed et fundament til at understøtte barnets generelle udvikling og trivsel.

Hvordan det pædagogiske personale udvikler, og understøtter lege og legemuligheder i vores børnehuse

Legen er et pædagogisk mulighedsrum. Pædagoger, der indgår i og kobler sig til børns leg, giver børnelivet en ramme, som bliver tryk og meningsfuld for børnene. Børnene gives herved mulighed for at deltage og øve sig i leg sammen med andre.

Det lykkes:

- Når vores viden og refleksioner danner fundament for vores pædagogiske praksis i forhold til at understøtte børnenes leg og udvikle læringsmiljøet
- Når vi understøtter, guider og rammesætter leg der skaber deltagelsesmuligheder for alle børn.

Praksiseksempel

Dukkeleg. Pædagogen går foran og igangsætter en leg i dukkeleg, som hun selv en del af, hun styrer legen med italesættelse af handlinger og legemedier. Efterhånden som legen udvikler sig, skifter pædagogen position i legen og går ved siden af. Da pædagogen konstaterer, at legen fortsætter, at der er samspil, og børnene er aktivt deltagende, skifter pædagogen position til at gå bagved i legen og er dermed ikke aktivt deltagende, men klar til bl.a. at sikre ro til fordybelse.

- Når vi vurderer og bevæger legen med blik for de tre legeaspekter; *legemedier, legepraksis og legestemning.*
- Når vi arbejder bevidst med positionering, at gå foran, ved siden af eller bagved i legen.
- Når vi løbende reflekterer over vores fysiske læringsmiljø, og sikre dette understøtter legen.
- Når vi udvider barnets erfaringer og kompetencer, der senere kan bruges i leg.

Praksiseksempel

Børnegruppen har gennem noget tid arbejdet med emnet fisk. Dette har givet børnene noget konkret viden, erfaringer og sprog. Nogle af børnene bruger hurtigt deres nye oplevelser i leg, mens andre forbliver observerende og ikke deltagende. Pædagogen på stuen beslutter at starte en "fiskehandlerleg". Hun sætter rammen, fordeler roller, finder legetøj der kan bruges, giver eksempler på sætninger man kan bruge osv. Efter et par dage begynder børnene selv at kunne overtage legen

- Når vi har blik for relationer og positioner i børnegruppen, og hvilke pædagogiske indsatser det kalder på.
- Når vi reflekterer sammen med børnene over hvordan legen kan udformes og udvikles.--
- Når vi er bevidste om at leg og dannelse hænger tæt sammen.

Praksiseksempel

Institutionen har indkøbt en lægetaske, - hurtigt opdager pædagogen, at tasken mangler forbindelse og supplerer med legemediet toiletpapir. Over flere dage udvikler legen sig ved at pædagogerne understøtter legepraksis med forklaringer på handlinger for læge og patienter, hvor kan de have ondt osv. Legen udvides med flere legemedier bl.a. et telt der bliver til et hospital. Pædagogen underbygger legestemningen ved brug af legemedier, understøttelse af legepraksis, og ved selv at indgå i legen.

Praksiseksempel

Et vuggestuebarn leger med en kuffert. Den voksne opfordrer et andet barn til at deltage i legen: "Vil du også have en kuffert?", "hvor rejser I hen?", "har du haft X med på ferie?" og gennem verbal støtte og ved at bidrage med legemedier (kufferten) udvikles legen og relationen mellem børnene.

Praksiseksempel

Et dreng observerer nogle andre børn, der leger med sand og vand. Den voksne spørger, om han vil lege med dem. Det vil han ikke, og den voksne vurderer, at han har brug for hjælp for at blive en del af legen. Den voksne sætter sig ned og begynder at lege med sand og vand, viser drengen hvad man kan lege med det, de andre børn kommer hen til den voksne og drengen og deltager i legen. Den voksne trækker sig langsomt ud af legen.

Praksis eksempel

Et vuggestuebarn leger med en kuffert. Den voksne opfordrer et andet barn til at deltage i legen: "Vil du også have en kuffert?", "hvor rejser I hen?", "har du haft X med på ferie?" og gennem verbal støtte og ved at bidrage med legemedier (kufferten) udvikles legen og relationen mellem børnene.

Læring og læringsmiljø

Læring betyder, at barnet udvikler viden om og forståelse af sig selv samt kompetencer og færdigheder til at begå sig i verden. Vi forstår læring bredt og ved, at den finder sted over hele dagen fx. gennem leg, planlagte aktiviteter og i hverdagens rutiner. Kvaliteten af både det fysiske og det psykiske læringsmiljø er vigtig. Vi er bevidste om, at en åbenhed overfor og inddragelse af børnenes perspektiv er af afgørende betydning for at skabe deltagelsesmuligheder for alle børn og dermed de bedste betingelser for, at læring kan finde sted.

Hvordan arbejdes der i det pædagogiske læringsmiljø med at fremme de bedste betingelser for alle børns læring?

Vi er opmærksomme på, at barnets egen deltagelse udgør fundamentet for læring. Det betyder, at personalet har fokus på læringsmiljøer der skaber den optimale ramme for børns aktive deltagelse og mulighed for frugtbar erfaringsdannelse. Dette kræver et vedvarende fokus på udvikling af læringsmiljøet, så det løbende indrettes, justeres og tilpasse den aktuelle børnegruppens behov. Læringsmiljøet skal give børn mulighed for at udforske med krop og sanser. Læring fremmes i et miljø, hvor børn tør at begå fejl, famle og slippe fantasien løs. Børns læring kræver engagerede, nærværende og omsorgsfulde voksne, der sammen med børnene tør udforske det, som optager barnet, samt skabe gode relationelle betingelser i børnefællesskabet.

Det lykkes;

- Når vi har fokus på, at der er læring i alle processer.

Praksis eksempel

Ved samling i en vuggestuegruppe, oplevede pædagogerne at børnene ikke var deltagende. Børnene sad ved bordet i deres højstole. Pædagogerne tog derfor formålet med samling op til revision. De blev enige om at ændre rammen for praksis ved at flytte samlingen ned på gulvet, så børnene kunne få mere bevægelsesfrihed og nærvær. Efterfølgende har pædagogerne erfaret, at børnene nu kravler hen til en voksen efter behov og er mere deltagende.

- Når vi skaber de nødvendige betingelser for at alle børn, kan deltage aktivt i fællesskaberne.
- Når vi har fokus på, at børnene er i differentierede fællesskaber, og at vi skaber omsorgsmiljøer, hvor børn har mulighed for at få den omsorg, tryghed og støtte fra voksne, som de har brug for.

Praksis eksempel

Personalet på en stue oplever meget uro blandt børnene. Børnene har svært ved at fokusere på det, de er i gang med og afbryder deres aktiviteter ofte. Personalet reflekterer over, hvordan deres egen færden er og hvor urolige, de selv er. De når frem til, at de selv går meget til og fra pga. forskellige ting, der kalder på deres opmærksomhed. De beslutter, at det skal være en aftalt voksen der tager sig af telefon, næser, bleer osv., og at de to andre bliver på gulvet hos børnene. Personalet oplever hurtigt at børnene får nemmere ved at fordybe sig og blive ved deres lege eller aktiviteter.

- Når vi skaber legemiljøer og aktiviteter som lægger op til fantasi og til at eksperimentere.

Praksis eksempel

Et barn finder en edderkop, vi kikker på den sammen. Vi ser, hvor mange ben den har, snakker om hvor mange ben den har, og hvor den mon kravler hen. Vi finder billeder på computeren og synger Lille Peter

Edderkop. Den næste dag har barnet fundet en edderkop derhjemme, og har taget den med i børnehave

- Når vi er tilstede, nysgerrige og eksperimenterende sammen med børnene og bl.a. ved hjælp af fælles vedvarende tænkning understøtter læringen.

Praksiseksempel

Pædagogerne har indkøbt flere kasser Lego. Børnene lærer først at lege med en kasse af gangen. Det giver børnene viden om, hvordan man leger med tematiseret Lego, - kasserne må ikke blandes. Efter en periode får børnene lov til at lege på tværs af kasserne, det giver børnene mulighed for at bruge deres fantasi.

- Når vi ser det som en styrke, at vi er forskellige og har forskellige kompetencer.

Praksiseksempel

Et barn bliver provokeret af nogle andre børn, den voksne vurderer, at for at møde barnet bedst muligt tilbydes barnet at komme på en anden stue og lege med nogle børn barnet kender fra storebørnsgruppen.

Børnefællesskaber

I distrikt Hedegården har vi fokus på mange forskellige former for børnefællesskaber. Vi er ansvarlige for at igangsætte og dyrke fællesskaber, der er opsøgende og tilpasset det enkelte barns behov og udvikling, således at alle børn føler sig som del af et fællesskab. Ligeledes understøtte barnets deltagelse og medskabelse i fællesskabet. Fællesskaber skal startes og oprettes der hvor børn opleves som alene eller ensomme. Der hvor de etablerede fællesskaber, for nogle børn, er for vanskelige at deltage i. Vi skal arbejde med at udvikle inkluderende og anerkendende fællesskaber blandt børnene og selv være gode rollemodeller.

Hvordan arbejdes der i det pædagogiske læringsmiljø med alle børns deltagelse i fællesskaber?

Vi igangsætter og etablerer lege og aktivitets fællesskaber på baggrund af børnenes ressourcer og aktuelle interesser. Fællesskaberne differentieres i forhold til børnenes styrker og udviklingsbehov. Vi bruger Vygotskys teori "Zonen for nærmeste udvikling" som redskab for sammensætning af børnegrupper. Vi arbejder fleksibelt med børnenes pladser i grupper og er opmærksomme på børnenes ønsker om legerelationer og venskaber. Personalet er nysgerrige på børnenes egen oplevelse af de tilgængelige fællesskaber, oplevelsen af at høre til, at kunne bidrage og at være en anerkendt deltager. Personalet arbejder ud fra pædagogiske mål for henholdsvis fællesskaber etableret af personalet og de fællesskaber, der opstår via børnenes samspil og leg.

Det lykkes:

- Når vi reagerer på mistvivsel.
- Når vi er opmærksomme på børn, der er uden for fællesskabet.

Praksiseksempel

Personalet er opmærksomme på deres manglende aktiviteter og mål på legepladsen.

De ser dagligt, at der er børn uden for fællesskabet, børn der ikke er inkluderede, og der opstår mange konflikter blandt børnene.

Deres pædagogiske mål er, at alle børn skal føle sig som del af et fællesskab, også på legepladsen. de beslutter derfor at laminere forskellige kort med tekst og billeder, der viser den voksnes ansvarsområde. Fx: 1 hjælper med næsepapir, toiletbesøg og konflikter, 2 laver sanglege, 3 finder krible-krable dyr og 4 spiller bold.

De voksne, der sætter legene i gang, gør det med udgangspunkt i børn, de oplever som uden for fællesskabet.

- Når vi er opmærksomme på legens indhold og børnenes roller.
- Når vi er deltagende i legen. Udvider og udfordrer børnenes roller.

Praksiseksempel

Ahmed på 4 år har svært ved at få en rolle i de andre børns leg. Han kommer i konflikt eller opgiver at deltage.

Pædagogen på Ahmeds stue starter en "Pizzaria- leg" med Ahmed, hvor de skiftes til at være kunde og pizzasælger. Guidet af pædagogen fortæller de hinanden, hvad de gerne vil have på, hvad den koster osv.

Ahmed kan godt lide legen og synes, det er sjovt at finde på pizzaer, der er usædvanlige, og imitere bevægelserne for at lave en pizza.

Efter et par dage er der andre børn, der spørger, om de må være med i Ahmeds leg.

- Når vi er igangsættende sammen med de børn, der har det sværest i fællesskaber.

Praksiseksempel

Ole er usikker og indadvendt, Ole er fem år og er ikke aktivt deltagende i fællesskabet. Pædagogen opdager, at Ole løber hurtigt til gymnastik, Ole får nye løbesko. Pædagogen fremhæver tydeligt Oles nye sko og hans evne til at løbe hurtigt. Ole bliver glad og mere åben. De andre børn bliver interesserede i ham, og der opstår et fællesskab om at løbe på legepladsen.

- Når vi guider og støtter børn ind i fællesskaber.

Praksiseksempel

Anton vil gerne vælge en sang, men bruger kun ordet "Spiderman", hvilket han siger til de voksne. De voksne kender ingen sange om "Spiderman", men kommer hurtigt på den ide at synge æblemand-sangen, og bytte "æble" ud med "Spiderman". På den måde bliver barnet aktivt i fællesskabet og anerkendt for sit bidrag.

- Når vi skaber inkluderende læringsmiljøer, der tilpasses børnene".

Praksiseksempel

To børn legede med dukker, den ene dukkes arm er ved at falde af. Den voksne siger, at så må babyen hellere på hospitalet. Den voksne finder lægetasken frem, og de syr armen fast igen. Derefter fortsætter børnene legen, hvor de skiftes til at undersøge hinanden.

3.2 Samarbejde med forældre om børns læring

I pjecen "Forælder som samarbejdspartner" beskrives Ballerup Kommunes værdier for det fælles og forpligtende samarbejde mellem forældre og professionelle i dagtilbud. Heri beskrives, hvordan det er en fælles opgave og ansvar at bidrage til at skabe trivsel, læring, udvikling og dannelse for børn. I pjecen står endvidere, at forældre skal sikres inddragelse, indflydelse og deltagelsesmuligheder, samt at forældrene skal bidrage aktivt i forhold til det enkelte barns trivsel og i forhold til at udvikle gode fællesskaber for alle børn.

Pjecen uddyber det ansvar og de forskellige roller, man har som henholdsvis forælder og professionel. Det understreges, at: "De professionelle tilgang til forældrene skal bygge på en åben og tillidsfuld tilgang, hvor forældrene oplever sig respekteret og mødt. De professionelle har ansvar for kontinuerligt at informere og gå i dialog med forældrene og barnets og hele børnegruppens trivsel."

Ligesom forældrenes rolle uddybes: "Forældrene har et medansvar, som betyder, at forældrene indgår i at skabe et velfungerende børnefællesskab præget af anerkendelse af alle familier uanset disses forudsætninger. Desuden har forældre et medansvar for at skabe gode forældrefællesskaber."

I distrikt Hedegården baserer vi vores forældresamarbejde på værdierne i Ballerup kommunes Børne og ungestrategi samt pjecen "Forældre som samarbejdspartner".

Det lykkes;

- Når vi som professionelle tager ansvar for at danne relationen til forældrene.

Praksiseksempel

Far er den, som hver dag henter og afleverer. Far taler meget lidt dansk. Han har tendens til gerne at ville hurtigt ud af døren igen. Han venter på, at pædagogen tager barnet og skynder sig videre.

Pædagogen bliver i tvivl om, hvorvidt faren føler sig velkommen og beslutter at gøre en indsats.

Pædagogen prøver at tale til ham og prøve at vise med mimik/kropssprog, at han er velkommen og vise, at på trods af mangel på sprog kan vi kommunikere alligevel.

- Når vi er nysgerrige på børn og familiers hverdag og udgangspunkt.

Praksiseksempel

En dag i garderoben falder en pædagog i snak med en mor, og helt tilfældigt kommer de til at tale om barnets sovetid derhjemme. Moren fortæller, at barnet først falder i søvn kl. 22, hvilket er problematisk for familien. Pædagogen foreslår, at de måske skal overveje, at barnet stopper med at sove til middag i institutionen. Pædagogen argumenterer for, at det samtidig vil være godt for barnets sociale relationer samt give mulighed for at understøtte hendes sproglige udvikling i højere grad. De enes om at afprøve dette. Efter en uge fortæller moren, at barnet nu er begyndt at sove allerede kl. 20.

- Når vi reflekterer over egne antagelser, for-forståelser og fordomme.
- Når vi er opsøgende og skaber mulighed for samtaler og korte fortællinger om barnet dagligdag.

Praksiseksempel

Ved en forældresamtale fortæller personalet på stuen, at der har været samtaler blandt børnene om hvorvidt man råber hjemme hos det enkelte barn. Deres barn fortæller, at der aldrig bliver råbt hjemme hos dem, hvilket mor bekræfter. Efter et par dage spørger moren om pædagogen har 2 minutter til en snak. Mor bryder sammen og fortæller at hun er kommet til at råbe af sit barn. Pædagogen og mor får en god snak omkring det, der er sket.

- Når vi er tilgængelige for forældrene.
- Når vi løbende sikrer at forældrene understøttes i forventningsafstemning.

3.3 Børn i udsatte positioner

I distrikt Hedegården har vi en bred forståelse af, hvad det vil sige, at et barn er i en udsat position.

I vores forståelse er man i en udsat position, hvis ens betingelser har konsekvenser for, hvordan man trives, lærer og udvikler sig. Et barn kan komme i en udsat position i kortere eller længere perioder, alt efter hvordan barnets livsvilkår udfolder sig.

Vi møder børn, hvis livsbetingelser er så belastende, at deres særlige behov er konstante, mens det for andre børn kan være for en kortere periode af deres liv. Udfordringerne kan være kontekstafhængige, forhold der er iboende barnet eller rundt om barnet; manglende kompetencer, særlige kosthensyn, sygdom i familien, familiens socioøkonomiske betingelser, manglende skiftetøj, bedstevennen har fri o.l.

Hvordan tager det pædagogiske læringsmiljø højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Vi er opmærksomme på, at børnehusenes og dagplejens måde at organisere det pædagogiske læringsmiljø og de logikker, der er indlejret i de valg, der er truffet, er lettere at navigere i for nogle børn end andre. Dette kræver, at der løbende reflekteres over organisering og rammer, og at der er en villighed til at være fleksibel og eksperimenterende. Det kan eksempelvis dreje sig om måden, vi holder samling på, tidspunktet for samlingen, de krav vi stiller til børnene samt de bevidste og ubevidste forventninger, vi møder børnene med, der skaber forskellige deltagelsesmuligheder og betingelser.

Det lykkes:

- Når vi har blik for små og store forandringer, der sker for barn og familien, som får betydning for barnets trivsel og muligheder for deltagelse.

Praksiseksempel

Peter på 6 år, skifter pludselig til en adfærd, hvor han har et højt frustrationsniveau, hvilket kommer til udtryk ved, at han sparker og slår de andre børn.

Pædagogen på stuen ved, at Peters far har fået en længerevarende sygdom, som påvirker hele familien. Pædagogen forholder sig nysgerrigt til Peter, der fortæller, hvorfor han er sur og ked af det. Pædagogen får spejlet hans følelser, og Peter får sat ord på hvad der kunne hjælpe ham. Pædagogen og Peter får lavet nogle aftaler, og efterfølgende oplever de voksne, at han søger dem, når han har brug for det.

- Når vi har blik for, om vores organisering og rammer skaber deltagelsesbarrierer for nogle børn.
- Når vi er nysgerrige på barnets perspektiv og sikrer medinddragelse og medbestemmelse.

Praksiseksempel

Under gruppetid bliver pædagogen opmærksom på, at et barn ikke kan deltage i de rammer, der er omkring aktiviteterne. Det er nyt for ham at være i institution, han mangler sprog og forstår ikke de generelle forventninger, der er til gruppetid. Han får derfor lov til at opholde sig i periferien og lege, mens de andre fx holder samling. Det er tydeligt for pædagogen, at han følger med på sidelinjen, og hun ser, hvordan han langsomt nærmer sig og bliver mere deltagende. Fx kommer han hen og sætter sig kortvarigt på en stol og finder sig eget navn blandt navnkortene på bordet.

- Når vi indgår i tæt samarbejde med børnenes familier, har fokus på barnets perspektiv, hjælper med at formidle perspektivet til forældre og andre samt justerer på praksis så barnets deltagelsesmuligheder øges.
- Når vi er nysgerrige og undrende på hinandens perspektiv og praksis.

Praksiseksempel

En personalegruppe bliver opmærksomme på, at de ofte få talt meget kritisk om en familie. De bliver klar over, at den måde moren henvender sig til dem på har gjort, at de er gået lidt i forsvarsposition og bliver enige om, at de må tage ansvar for at få rettet op på både relationen og den måde, de indbyrdes taler om og forstår familien.

De vælger en pædagog, der i forvejen oplever at have den bedste relation til familien. Hun skal sætte aktivt ind på at udvikle kontakten. Hver dag henvender hun sig til moren og fortæller små anekdoter om hendes datters dag i institutionen og langsomt bliver kontakten mere tillidsfuld.

- Når vi er vedholdende og kontinuerligt afprøver forskellige tiltag.
- Når vi udvikler og skaber rammerne sammen med børnene og giver mulighed for ejerskab.

Praksiseksempel

En pige i vuggestuen har svært ved at finde tryghed i større grupper. Derfor har vi på stuen øje for at dele os op i mindre grupper. Pige er sammen med den voksne, hun er mest tryk ved, for på den måde at skabe et trygt miljø hvor barnet har de bedste forudsætninger for udvikling og trivsel.

- Når den enkelte medarbejder er bevidst, reflektiv og tager ansvar for egne grænser og formåen, så vores fælles pædagogiske praksis sikrer, at vi ikke skaber udfordringer for barnet.
- Når vi kommunikerer positivt om barn og familie.

3.4 Sammenhæng til børnehaveklassen

I distrikt Hedegården samarbejder de fagprofessionelle omkring barnet og skaber et læringsmiljø, der understøtter en så høj grad af sammenhæng som muligt, idet det øger barnets forudsætning for at træde kompetent og succesfuldt ind i nye læringsmiljøer. At starte i BFO og skole kan for det enkelte barn være komplekst og betyde en afsked med et velkendt læringsmiljø, trykke voksne og måske også nogle legekammerater. Derfor har det afgørende betydning, at sammenhæng sikres gennem et tæt samarbejde mellem de fagprofessionelle i vores børnehuse, i BFO'erne og i indskolingen og et nært kendskab til hinandens praksis. Samtidig er det også af afgørende betydning, at vi har et tæt samarbejde med forældrene, således at vi i fællesskab understøtter det enkelte barn bedst muligt.

Hvordan sikrer det pædagogiske personale at læringsmiljøet understøtter og sikre sammenhæng for de ældste børnehavebørn i deres overgang fra dagtilbud til BFO og skole?

Læringsmiljøet for de ældste børnehavebørn og dermed kommende skolebørn tager udgangspunkt i den eksisterende samarbejdsaftale mellem børnehuse i distriktet og Hedegårdsskolen.

Det lykkes:

- Når vi skaber mulighed for, rammer og ressourcer til en fokuseret indsats for de ældste børnehavebørn det sidste år inden start i BFO og skole. Dette betyder i praksis, at vi organiserer storbørnsgrupper i alle børnehuse med fast tilknyttede voksne.
- Når vi har en reflekteret bevidst tilgang til, hvordan den kommende skolestart i talesættes sammen med børnene.

Praksiseksempel

Inden den kommende storbørnsgruppe starter, taler personalet om, hvad en reflekteret bevidst tilgang betyder. Man bliver enige om, at det er vigtigt at italesætte BFO og skole positivt og ikke bruge det som en trussel eller skræmmebillede, og at børnene ikke får oplevelsen af, at man skal kunne alting allerede inden skolestart. Samtidig bliver de enige om at være meget opmærksomme på, hvis nogle af børnene giver udtryk for bekymring og utryghed eller usikkerhed, og at gøre det legalt at tale om det, både med den enkelte, men også tage det op i fællesskabet.

- Når aktiviteterne i storbørnsgruppen tager udgangspunkt i børnenes interesser og nysgerrighed.
- Når vi laver aktiviteter og lege, der understøtter fællesskabet og lægger op til samarbejde, og når vi bevidst arbejder på, at alle børn føler sig som en del af både det store og af små fællesskaber.
- Når vi gennem besøg, deltagelse i tilbud og aktiviteter og gennem de fortællinger, børnene selv har på baggrund af fx større søskende, sikrer, at børnene får så meget kendskab til den kommende BFO og skole som muligt.
- Når vi i storbørnsgruppen inddrager elementer fra skolen, som medvirker til at gøre børnene kompetente på det nye faglige læringsmiljø.

Praksiseksempel

I et børnehus har man forskellige metoder til at skabe fælles opmærksomhed, hvis der skal snakkes om eller laves noget fælles. Det kan være at slukke lyset eller ringe med en lille klokke. En af de første dage i storbørnsgruppen fortæller en pædagog til børnene, at hun godt ved, at det er forskelligt, hvad man gør på stuerne, men nu skal de alle sammen lære noget nyt. Hun viser så, hvordan man klapper en rytme, som signalerer, at nu skal man have fælles opmærksomhed. Den rytme, man klapper, er den samme, som man bruger i 0. klasse.

- Når vi giver børnene mulighed for at øve sig i at træde ind i nye fællesskaber i trygge rammer.

Praksiseksempel

Hvert år indledes et kommende samarbejde mellem storbørnsgrupperne i distriktet med en fælles skovuge. Her møder børnene børn og voksne fra de andre børnehuse, og det foregår i en nærliggende skov eller et naturområde. Her oplever børnene både at være sammen med gode venner og samtidig bliver de præsenteret for nye. Børnene oplever at skulle arbejde sammen om aktiviteter på tværs af børnehuse og får dermed skabt nye relationer, der for en dels vedkommende kan fortsætte ind i skolen. Samværet fortsætter frem til skolestart ved at børnene mødes en gang hver måned.

- Når vi imødekommer børnenes interesse for læring, tal og bogstaver på en legende og aldersvarende måde.
- Når vi understøtter børnene i at øve sig i selvstændigt at klare udfordringer og opgaver.

3.5 Inddragelse af lokalsamfundet

Vores institutioner ligger i et område præget af varieret bebyggelse, stor mangfoldighed, varieret natur, relativt tæt på landsby og i gåafstand til bycentrum med kulturelle tilbud i form af bibliotek, naturtjeneste osv.

At inddrage lokalsamfundet og dets muligheder vil dels supplere det kendskab og de oplevelser, børnene får med fra deres hjem, og dels sikre, at alle vores børn på tværs af, hvor de bor og færdes privat, får kendskab til hele området. Vi skal som dagtilbud øge børnenes følelse af at høre til og af at være en del af noget, opleve den gensidige forpligtigelse, samt medvirke til at grundlægge en forståelse for og nysgerrighed på den mangfoldighed, lokalsamfundet rummer. Der være sig i forhold til kultur, natur, sport, sociale arrangementer osv. Der ligger desuden i lokalsamfundet ressourcer, kompetencer og tilbud, som kan være et værdifuldt supplement til det læringsmiljø, vi etablerer i institutionerne. For os er det vigtigt både at komme ud i lokalsamfundet, men også invitere lokalsamfundet indenfor i vores institutioner.

Det lykkes

- Når vi har blik for inddragelse af frivillige og sikrer nogle gode rammer for de tilbud, de kan bidrage med. Det kan være ældre medborgere, der gerne vil læse historie for børnene, spille musik e.l.

Praksiseksempel

En gruppe pensionerede kvinder kommer 3 gange om ugen og understøtte de emner børnene arbejder med på stuerne. Det gør de gennem oplæsning og samtale med enkelte børn

- Når vi deltager i de fælles arrangementer, der er i Hede-Magleparken fx Minimarathon, torvedag, fælles teater forestillinger, fælles fodboldtræning med BFO.

Praksiseksempel

Der er i vores tværgående kulturudvalg aftalt Minimaraton. Løbet understøttes med hjælp fra den lokale pensionistforening, som bidrager med frivillige poster, og er med til at uddele medaljer til alle børnene.

- Når vi i samarbejdet omkring lommepengepiger og -dreng har blik for, om de ud over de praktiske opgaver, de løser, også har kompetencer i forhold til sport eller andre aktiviteter, som de med fordel kan deltage i til glæde og inspiration for vores børn.
- Når vi er opmærksomme på og lydhøre over for de oplevelser i og erfaringer fra lokalsamfundet, som børnene får, når de er hjemme, og inddrager dem i vores tilrettelæggelse af læringsmiljøet.
- Når vi benytter tilbud fra bibliotek, naturtjeneste og lokale foreninger.

Praksiseksempel

Biblioteket tilbød sang og musik for de yngste, og en gruppe vuggestue børn meldte sig til. Her oplevede børnene både kendte og nye sange samt mødte børn fra en anden vuggestue. Efterfølgende blev en af sangene en del af repertoiret på stuen, og når sangen skulle synges, talte pædagoger og børn om, at den havde man lært på biblioteket.

3.6 Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

I distrikt Hedegården arbejder vi for børnenes medinddragelse i skabelsen af det gode børnemiljø uanset alder. Det gøres blandt andet ved samtaler med børnene, via iagttagelser af børnenes legemønstre og ved, at vi er lyttende til og reflekterende i forhold til, hvad der rører sig blandt børnene. Når der her tales om rum handler det både om ude- og inderum, men også rum til at være. Rum skal indrettes på en måde, så de bedst muligt virker fremmende for det gode børneliv.

Vi arbejder med at skabe gode rammer for indretning af og i rummene, så børnene kan orientere sig og bliver præsenteret for inspirerende legemuligheder. Lige såvel som rum til at kunne fordybe sig i samtale med hinanden i et respektfuldt rum af fortrolighed.

Vi giver børnene mulighed for at fordybe sig i leg i mindre grupper. Der skal tænkes i børnehøjde, så det bliver tydeligt for børnene, hvilke muligheder der er for at udfolde legen. Vi har legetøj tilgængeligt. Det skal være i børnehøjde indenfor, ligesom der skal være legeredskaber og varieret miljø udenfor, der skaber mulighed for både fordybelse og bevægelse.

Stemningen skal være præget af et respektfuldt og anerkendende sprog, hvor der gives plads til- og accept af forskellighed. Vi skal skabe bedst mulige rammer, for at børnene kan møde hinanden på samme måde.

Det lykkes:

- Når vi inddrager børnenes perspektiv på børnenes præmisser.
- Når vi sammen med børnene undersøger, hvad de er optagede af.

Praksiseksempel

Et vuggestuebarn vil ikke spise i vuggestuen. Pædagogen bliver nysgerrig på, hvordan barnet spiser hjemme. Forældrene tager foto af måltiderne derhjemme. Pædagogen finder ud af, at barnet får lov til selv at øse mad op og at spise mad med fingrene i stedet for med den tilbudte gaffel. Pædagogen lader barnet selv øse op og spise med fingrene. Barnet begynder at spise sin mad.

Pædagogerne har en oplevelse af, at de fireårige ikke leger godt sammen på stuen, men at de godt kan lege sammen på legepladsen. Pædagogen går på rundvisning med børnene, hvor de viser deres yndlingssteder ude og inde. Børnene tager fotos og arbejder med forskellige materialer, hvor de bygger og taler om, hvad de er optaget af. Pædagogerne lytter empatisk og spørger ind. Pædagogerne tilrettelægger pædagogikken, så børnene kan være mere ude i en mindre gruppe.

- Når vi reflekterer over egne antagelser, for-forståelser og fordomme.
- Når vi hjælper børnene til at udtrykke sig om børnemiljøet gennem foto, video, tegninger, bevægelser i rummet, gestik og verbale udsagn.
- Når vi indsamler og bearbejder relevant data sammen med børnene.

Praksiseksempel

For at forstå børneperspektivet må vi som voksne sætte vores egen forforståelse til side og åbne os nysgerrigt overfor, hvordan verden ser ud med børns øjne. Vi må træde et skridt baglæns og undersøge dagligdagen ud fra, hvad børnene udtrykker om den, fremfor, hvordan vi som voksne ser på børnenes behov. Ved at lade børnene udtrykke sig, åbner der sig en verden af nye perspektiver, og vi får hjælp til at skabe de bedst mulige rammer for børnenes aktive deltagelse i at forme deres daglige miljø

- Når vi sammen med forældre samler data i form af barnets fortællinger, tegninger, foto, video og udsagn, optaget af barnet selv.
- Når vi respekterer, at barnet også har ret til at have hemmeligheder og et privatliv.
- Når vi indretter og skaber legezoner sammen med børnene.
- Når vi lader børn fortælle med krop, bevægelse, gestik og lyde.
- Når vi giver børnene medindflydelse på, hvordan miljøet skal være.

4 De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

De seks læreplanstemaer er:

- Alsidig personlig udvikling
- Sociale kompetencer
- Kommunikation og sprog
- Krop, sanser og bevægelse
- Natur, udeliv og science
- Kultur, æstetik og fællesskab

4.1 Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn i mellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Det lykkes:

Når læringsmiljøet understøtter børnenes evne til at håndtere modgang og udfordringer.

Praksiseksempel

En pige på 5 år har fået øje på en tohjulet cykel på legepladsen, som er anderledes og sværere at køre på. I flere dage øver hun sig på at cykle på den, hver gang de er på legepladsen. Hun vælter flere gange. De voksne opmuntrer hende og indgyder hende mod undervejs både ved at støtte hende fysisk og med små kommentarer. Til sidst har hun knækket koden og kan faktisk køre rundt på cyklen på legepladsen. De andre store børn bliver meget benovet over det og beslutter sig også for at ville lære det.

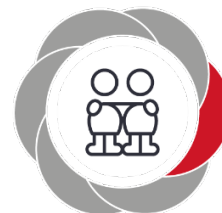
- Når vi er sammen med barnet om at udtrykke i ord det, som barnet mærker og oplever.
- Når læringsmiljøet bidrager til, at børn gør sig erfaringer med forskellige sociale positioner, der udvikler og understøtter børns dannelse og livsduelighed.

Praksiseksempel

En dreng er næsten lige startet i børnehaven. Han har det svært og er rigtig ked af det. Han er ikke tryk ved de voksne og holder sig meget for sig selv. Til frokosten vil han ikke sidde med ved bordet, men vælger at sætte sig i en sofa i nærheden. Efter et stykke tid vil han godt sidde med ved bordet, men han vil ikke spise den mad, som bliver serveret. Personalet taler med drengens mor om, at det er længe for ham at gå uden mad og drikke og de aftaler, at hun giver ham madpakke og drikkedunk med hjemmefra. Dette virker rigtig godt. Han vil gerne sidde sammen med de andre og spise sin medbragte mad. Drengen får mod på at være med til at dække bord sammen med en voksen og et par andre drenge. De fjoller sammen, mens de hjælper med at køre vognen ud i køkkenet. På denne måde bliver drengen langsomt en del af fællesskabet.

- Når læringsmiljøet understøtter, at børn udforsker og erfarer sig selv og hinanden på mange nye måder.
- Når vi skaber rum for, at børn opøver deltagelseskompetence ved at balancere imellem iagttagende og initiativtagende positioner.
- Når vi indretter læringsmiljøet, så der skabes rum for fordybelse, koncentration og abstraktion.

4.2 Social udvikling

"Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m."

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Det lykkes:

- Når vi arbejder med fokus på tilknytning og relationsdannelse mellem voksne og børn og mellem barn/barn.
- Når vi sætter ord på deres mulige intentioner.
- Når vi støtter barnet i samspil med andre – sætter ord på følelser samt anviser nye handlemuligheder.

Praksiseksempel

Det er morgen i vuggestuen. Alfred på 2 år er lige blevet afleveret. Han har 10 små biler med hjemmefra. Alfred viser sine biler til Bastian, og de griner sammen. Bastian henter 4 af vuggestuens biler, som han rækker over til Alfred, mens han viser, at han gerne vil have hans biler i stedet. Alfred siger nej. Bastian prøver en gang til, men Alfred vil fortsat ikke bytte. Bastian smider de 4 biler fra sig og græder højt. Den voksne siger til Bastian: "Blev du ked af, at du ikke måtte låne Alfreds bil?" Bastian lytter ikke efter, men græder videre. Den voksne siger i stedet: "Blev du vred over, at du ikke måtte låne Alfreds biler?" Bastian nikker og holder efterhånden op med at græde. Han får et kram af den voksne og løber hen og henter de biler, han har smidt. Sammen går de to drenge hen for at lege med bilerne.

- Når vi strukturerer større og mindre grupper, hvor barnet får mulighed for at deltage på egne præmisser, hvor barnet byder ind på forskellige måder, og hvor det er acceptabelt, at alle ikke byder ind med det samme aktiv i ord, lyd og tilstedeværelse.
- Når vi støtter barnet kommunikativt i at afkode andre verbalt / nonverbalt.

Praksiseksempel

Aisha har legohuset. Anton kommer gående og tager huset fra hende. Aisha græder højt. Den voksne kommer hen og sætter sig foran Anton, som har taget huset. Hun siger: "Du tog jo lige huset fra Aisha, nu går vi over til Aisha" (hun tager ham i hånden). Børnene står over for hinanden, den voksne siger: "Kan du se, at Aisha er rigtig ked af det nu? Hun bliver ked af, at du har taget huset fra hende" Huset afleveres tilbage med hjælp fra den voksne. Den voksne hjælper Anton med at finde og lave sit eget legohus.

- Når vi strukturerer legegrupper / fællesskaber på tværs af alder, køn, kulturel baggrund og kompetencer.
- Når vi giver barnet medindflydelse på valg af leg, legerelation og aktivitet.
- Når vi skaber funktionsopdelte rum, der inviterer til både de strukturerede og børneinitierede lege.

4.3 Kommunikation og sprog

"Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn."

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Det lykkes:

- Når de voksne interesserer sig for børnene og har dialog med børnene om deres perspektiver på verden
- Når de voksne kommunikerer med børnene, når de deltager i gruppeaktiviteter, hjælper med oprydning, socialisering under måltider mv.

Praksiseksempel

En pædagog og 6 børn sidder omkring frokostbordet. Der står fad med pålæg på bordet, og børnene sender fadene rundt, tager selv hvad de skal bruge og smører mad til sig selv. Mens dette foregår, sætter pædagogen ord på hvad der er på fadene, hvem der har brug for hjælp, hvem der kan hælde mælk op osv. Pædagogen starter en samtale ved at sige: "I går aftes fik jeg pasta til aftensmad" og venter på respons fra børnene. Langsomt tager en samtale form.

- Når børnene opfordres til dialog og samtale.
- Når dialog og samtaler foregår over flere led og skift.
- Når læringsmiljøet laver koblinger mellem sprogtilegnelse og erfaringsdannelse.
- Når vi har fælles opmærksomhed på meningsfyldte kontekster i læringsmiljøet.
- Når der er fællesskabende aktiviteter/rollespil, teater, projekter m.m.
- Når der er fokus på at læse og at børnene oplever glæde ved bøger og læsning. Dialogisk læsning.
- Når vi arbejder med barnets evne til at forestille sig og skabe indre billeder. Fælles vedvarende tænkning.

Praksiseksempel

En børnehavegruppe ligger på gulvet og hører stille musik med lukkede øjne og prøver at forestille sig nogle billeder. Efter 10 minutter slukker pædagogen for musikken. Alle sætter sig sammen på et tæppe og fortæller, hvad de hver i sær har set af billeder. Pædagogen spørger ind til, hvilke farver, størrelser og former børnene har set. Pædagogen kan se og høre på børnene, at det bliver nemmere for dem, når de har prøvet det nogle gange.

- Når der ofte er mulighed for, at børnene præsenteres for rim/remser/rytme. Rytmisering fremmer sprogindlæring.

4.4 Krop, sanser og bevægelse

"Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen".

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Det lykkes:

- Når vi stimulerer barnets motorik gennem styrede aktiviteter og stiller redskaber til rådighed til barnets egen eksperimenteren.

Praksiseksempel

En gruppe børn, bygger sammen med pædagogen en forhindringsbane. De leger sammen med banen og finder på nye måder, man kan gennemføre på, fx med lukkede øjne, så man har brug for hjælp fra en ven.

- Når vi sætter ord på barnets nonverbale udtryk og arbejder med barnets følelsesmæssige udtryk.
- Når vi giver barnet mulighed for at drage egne erfaringer i forhold til kroppens behov.
- Når vi giver barnet mulighed for at blive udfordret i forskellige motoriske og sansemæssige miljøer.

Praksiseksempel

En vuggestuegruppe arbejder med sanser. De har indkøbt en mængde forskellige ting, som kan spises. Alle genstandene kan smages, duftes, mærkes, ses, tygges og undersøges. Personalet oplever sanseindtrykkene sammen med børnene og danner løbende meninger om oplevelserne og i talesætter disse.

- Når vi giver børnene erfaringer med kroppens funktioner, sprogliggør dem og vores afhængighed af, at den virker

4.5 Natur, udeliv og science

"Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur."

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Det lykkes:

- Når de voksne går på opdagelse sammen med børnene.

Praksiseksempel

Pædagogerne finder sammen med børnene en række emner fra naturen fx en død regnorm sammen med noget, der er menneskeskabt fx. en plastikpose. De graver det ned i jorden og graver det op igen efter nogen tid, for at se, hvad der er forsvundet og hvad der er tilbage

- Når de voksne giver børnene rammer for at udfolde sig legende og bruge fantasien.

Praksiseksempel

En gruppe børn får sammen med en voksen øje på en stor bunke grene. Den voksne stiller sig op i forenden af grenene. Han sætter en leg i gang, hvor han er kaptajn på et sørøverskib. Børnene fordeler hurtigt rollerne, og legen går i gang. Nogle børn finder pinde, de bruger som geværer. Den voksne trækker sig langsomt fra legen og siger til børnene, at kaptajnen går fra borde, men trygt overlader skibet til besætningen. Nogle børn cykler ud og henter mad til skibet. Børnene råber og er glade. Legen varer ved, til de bliver kaldt ind

- Når vi som professionelle går på opdagelse og understøtter barnet i at eksperimentere og undre sig.

Praksiseksempel

Et barn står og roder med en pind i en vandpyt. Han drejer pinden hurtigere og hurtigere rundt. Den voksne kommenterer at det ser sjovt ud og at vandet bliver presset ud i en hvirvel. Barnet siger, at det er ligesom en orkan, og at hans far har fortalt ham om en orkan i USA. Pædagogen og barnet læser efterfølgende bøger om orkaner. De prøver også at snurre hurtigt rundt og taler sammen om centrifugalkraften

- Når de voksne bliver mere optagede af proces fremfor af produkt.
- Når de voksne giver sig tid til at lytte til børnenes filosoffer over liv, død og eksistens.
- Når de voksne lader sig rive med og leger sammen med børnene.

4.6 Kultur, æstetik og fællesskab

"Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet. Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden."

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Det lykkes:

- Når vi arbejder med børns sanser og følelser i forhold til forskellige kulturelle udtryk
- Når vi tilrettelægger et skabende og eksperimenterende læringsmiljø

Praksiseksempel

Børn og voksne arbejder med temaet genbrug. Vi holder samling og synger sange om skrald, vi går tur og samler skrald, tager det med hjem, vi sorterer det og finder ud af, hvad vi kan bruge skraldet til. Kan vi fx. bygge en båd? Eller lave et sværd? Vi udstiller vores skraldekunst på stuen, således at den er synlig for børn og forældre.

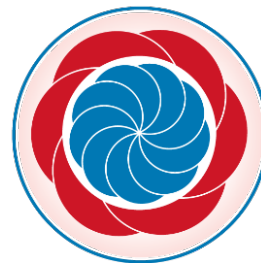
- Når vi sammen med børnene er nysgerrige på hinandens historier og kulturelle baggrunde.
- Når vi inddrager forskellige kunst- og sceneformer i vores daglige praksis.
- Når vi skaber kulturelle og æstetiske deltagelsesmuligheder for alle børn.

Praksiseksempel

En børnegruppe arbejder med emnet "mig og min krop" de kigger bl.a. på ansigter og forskelligheder i deres egne ansigter. De tager på tur til Arken, her ser de på, hvordan andre kunstnere har malet ansigter og portrætter. De øver sig i at lave skitser på museet. Hjemme i børnehaven maler de deres eget portræt samt deres bedste vens

- Når vi sammen med børnene søger oplevelser i kunst og litteratur.
 - Når vi sammen med børnene er kunstnerisk skabende.
 - Når vi udfordrer vores egne forestillinger, er åbne overfor og understøtter barnets egne initiativer og eksperimenter.
-

5 Evalueringskultur

Som ledelse og som pædagogiske personale skal vi reflektivt forholde os til de pædagogiske læringsmiljøer og sikre, at disse løbende udvikles og kvalificeres således, at de understøtter, at alle børn trives, udvikles, dannes og lærer. Vores mål er en evalueringskultur, der understøtter, at det pædagogiske personale i højere grad får øje på egen praksis, reflekterer over den og ændrer den ved behov. Evaluering bliver dermed både en tilbageskuende proces, hvor vi reflekterer over givne indsatser, men bliver i lige så høj grad en fremadskuende proces, da refleksionerne skal/kan give anledning til justering/ændring af praksis.

Hvordan arbejdes der med at sikre en evalueringskultur?

Vi har mange og gode erfaringer med evaluering, men også en erfaring med, at tiltag og projekter ofte afløser hinanden, og at evalueringen derfor ligger samtidig med, at nye tiltag er gået i gang. Derfor er det vigtigt, at vi som ledelse prioriterer, faciliterer og sætter tid af til evalueringen. Det fokus, den nye styrkede læreplan har på læringsmiljøet hele dagen igennem, kræver, at vi breder evaluering ud til at omfatte alle de læringsmiljøer, vi tilbyder børnene, både i de organiserede og mere voksenstyrede aktiviteter, de selvvalgte aktiviteter og i alle de rutinesituationer, der finder sted i løbet af dagen.

Vi har igennem flere år arbejdet med planlægning, udførelse og evaluering af vores tematiserede aktiviteter med børnene, og den praksis vil fortsætte. For at sikre, at vi på lignede vis mere systematisk forholder os til de mange andre sider af vores pædagogiske praksis, vil vi med udgangspunkt i relevante temaer i lærerplanen sætte fokus på et tema henholdsvis forår og efterår. Det kan være leg, fællesskaber, science, måltidspædagogik osv. Her vil vi i fællesskab være nysgerrige på den udvalgte praksis, sætte os mål og gennemføre evaluering.

Endelig sker det løbende, at vi i det små har behov for at justere vores praksis. Her skal vi også huske vigtigheden af evaluering, at vi på et oplyst grundlag reflekterer over praksis og laver små tiltag til forandring.

Det lykkes når:

- vi bruger de eksisterende redskaber som bl.a. "Tegn på læring" i vores planlægning, udførelse og evaluering af vores tematiserende forløb for børnene.
- vi er systematiske og skematiske. Det at bruge en skematisk opstilling (f.eks. programteori, Tegn på læring osv.) sikrer, at alle faser af et tema, et projekt, en ændret praksis eller en nysgerrighed på nuværende praksis bliver planlagt, og at vi herunder også på forhånd gør os overvejelser om evalueringen.
- vi sikrer et solidt fagligt funderet grundlag for udvikling af praksis, og når vi sikrer at relevant forskning inddrages i vores refleksioner

Praksis eksempel

En vuggestuegruppe oplever, at det er meget uro på stuen og at flere af deres børn generelt har svært ved at fastholde opmærksomheden. Man beslutter at kigge nærmere på lærings-og aktionsforskningsprojektet "Barnet i centrum", som bl.a. har haft fokus på dette. Inspireret af nogle af de resultater man kom frem til her og efter, at have filmet en formiddag og en frokost, besluttede det pædagogiske personale at afprøve to tiltag.

- vi gør os klart og planlægger evalueringen ud fra, hvad vi gerne vil bliver klogere på / udvikle på. Er det om de mål (antagelser), vi har, er blevet indfriet, er det om den indsats / de tiltag, man

har besluttet, er blevet gennemført eller er det kvaliteten af dem, er det børnenes udbytte /oplevelse af det, eller er det effekten på lang sigt?

- vi indsamler en passende mængde data, der kan kvalificere evalueringen. Det kan være observationer, video, børneinterview, registreringer o.l.. Vi skal hver gang gøre os klart hvem og hvad, der kan gøre os klogere på det, vi vil undersøge

Praksis eksempel

En børnehavegruppe oplever, at der er kaos i garderoben, når børnene skal på legepladsen. Der laves en video, og ud fra den får det pædagogiske personale et nyt blik på deres praksis, samt ideer til tiltag. Efter noget tid laves en ny video, og desuden laves nogle små børneinterview, der viser, hvordan børnene oplever det. Videoen og børnenes svar danner grundlag for en læringsamtale, hvor der evalueres på tiltagene, samt justeres yderligere på praksis.

- vi er realistiske. Evalueringer kan være tidskrævende, derfor er det vigtigt, at vi ved et projekts start fastlægger evalueringen og tidsestimerer den. Samtidig skal vi være realistiske i forhold til indsamling af data og sikre, at metoderne til indsamling, samt mængde er tilpasset til de faktiske muligheder
- vi bruger læringsamtalen som metode i udvikling af praksis. En faciliteret læringsamtale, gerne baseres på personalets egen indsamling af data, er et vigtigt redskab til refleksion over egen praksis
- vi bruger BAL som metode til analyse af problemstillinger, til at afprøve små, men vigtige forandringer i praksis og mødes igen for at evaluere på det. Denne evaluering kan også opkvalificeres ved, at vi tænker dataindsamling ind.

Ballerup Kommune
Hold-an Vej 7
4477 2000
ballerup.dk

JANUAR 2021